

मुनापाङ्ओ विश्वव्यापी चेप्खाम

मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र
(राई/बान्तवा भाषा)

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

पो ब न २७२६, मुचाटार, कलकी

फोन नं. २७७७७७०/२७८७७७०, फ्याक्स नं २७७५५५५

मुनापाड्ओ विश्वव्यापी चेपूखात

(राई/बान्तवा भाषा)

भाषा अनुवाद

नवराज राई

सम्पादन/ संयोजन

नरनाथ लुईटेल

देवी बाँस्कोटा

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

कलंकी, स्युचाटार- पोष्टवक्स नं २७२६

फोन नं. २७०७७०/२७८७७०

फ्याक्स नं २७०५५१

मुनापाडुओ विश्वव्यापी चेप्खाम
(राई/बान्तवा भाषा)

पहिलो संस्करण : ०५४ चैत

संख्या : ३ हजार

प्रकाशक : अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

सर्वाधिकार : इन्सेकमा सुरक्षित

मूल्य : १०।-

मुद्रक :

फुलचोकी बुक्स एण्ड स्टेशनर्सका लागि
क्वालिटी प्रिन्टर्स

भूमिका

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ग्रामीण जनसमुदायका बीचमा मानवअधिकार शिक्षा र सचेतनता अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा जुटेको एउटा मानवअधिकार संस्था हो। गाउँको अभावग्रस्त जीवनसंग संघर्ष गर्दै बाँचिरहेका ग्रामीण जनताको चेतनालाई उन्नत नबनाएसम्म मानवअधिकारको संरक्षण एवं विकास हुन सक्दैन। यो काम सचेत र संगठित प्रयत्नले मात्रै सम्भव छ भन्ने अवधारणामा इन्सेक कटिबद्ध छ र आफ्ना सबै क्रियाकलापहरू यसैतर्फ केन्द्रित गरेको छ।

मानवअधिकार विश्वव्यापी घोषणापत्र जारी भएको ५० वर्ष लाग्यो। यो घोषणापत्रलाई इन्सेक आफ्नो मार्गदर्शक मान्दछ। “मानव परिवारका सबै सदस्यहरूको अन्तरनिहीत मर्यादा तथा समान र हरण गर्ने नसकिने अधिकारहरूको मान्यता नै स्वतन्त्रता, न्याय र शान्तिको आधार भएकोले” भनी प्रस्तावनाको थालनीमा उल्लेख गरेर संयुक्त राष्ट्र संघको महासभाद्वारा सन् १९४८ डिसेम्बर १० तदनुसार वि.सं. २००४ साल मंसिर २५ गते यो घोषणापत्र पारित भएको थियो। जनताको लागि आर्जन गरिएको यो घोषणापत्र मानव

जातिकै लागि अमूल्य सम्पत्तिका रूपमा रहेको छ। नेपाल यो घोषणापत्रको पक्ष राष्ट्र हो अर्थात् नेपालले पनि यसको कार्यान्वयन प्रति आफ्नो प्रतिबद्धता जाहेर गरेको छ।

बिगत वर्षहरूमा मानव अधिकार घोषणा पत्रको के कस्तो सार्थकता रह्यो भनेर विश्व स्तरमै यसको समीक्षा र मूल्यांकन गर्न थालिएको छ। यसै क्रममा इन्सेकले पनि जनस्तरमा चेतना अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले घोषणापत्रको व्यापक प्रचार प्रसार गर्ने विशेष कार्यक्रम तय गरेको छ। उक्त कार्यक्रम मार्फत् ग्रामीण तहका जनसमुदाय बीच छलफल गराउने, मानवअधिकार घोषणापत्रले प्रदान गरेका अधिकारहरू जनताको दैनिक व्यवहारमा के कति सार्थक रहन सकेका छन् भनेर पहिचान गर्ने, कार्यान्वयनको तहमा रहेका बाधा र अड्चनहरू पहिल्याउने, तिनीहरूलाई हटाउनका निम्ति राज्य तथा जनस्तरबाट के कस्तो पहल एवं प्रयत्न हुनु पर्दछ भनेर निचोडमा पुग्न सहयोग पुऱ्याउने छ। यसले घोषणा पत्रको प्रचार प्रसारका साथै व्यवहारिक कार्यान्वयनमा सकारात्मक प्रभाव पार्ने छ भन्ने विश्वास हामीले लिएका छौं। जनता सार्वभौम सत्ता सम्पन्न भए पनि सचेतनताको अभावमा आफ्नो अधिकारको रक्षा गर्न सक्दैनन्। आफ्ना हक अधिकार बारे सचेत र संगठित हुन यस किसिमको प्रयत्न फलदायी हुने आशा गरिएको छ।

यो वर्ष इन्सेक स्थापनाको १० औं वर्ष पनि हो। घोषणा पत्रको ५० औं वर्ष र इन्सेक स्थापनाको १० औं वर्ष प्रवेशको अवसर पारेर इन्सेकले नेपालमा प्रचलित लिम्बु, राई, तामाङ, गुरूङ, मगर, नेपालभाषा, अवधि, राजवंशी, भोजपुरी, मैथिली, शेर्पा र थारू जाति जनजातिका बाह्रवटा मातृभाषाहरूमा घोषणापत्रलाई रूपान्तर गरी यो रूपमा प्रकाशित गरेको छ। यस अतिरिक्त नेपाली र अंग्रेजी भाषामा पनि छुट्टाछुट्टै संस्करणहरू रहेका छन्। यसै क्रममा तयार गरिएको यो राई भाषामा अनुदित मानवअधिकार विश्वव्यापी घोषणापत्र हो। यो घोषणापत्रलाई रूपान्तर गरी सहयोग पुऱ्याउनु हुने नवराज राई र जाति जनजाति अनुरूप चित्र परिमार्जन गर्ने नवराज भट्टलाई म हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। साथै पुस्तक प्रकाशनको निम्ति संयोजन तथा सम्पादन गर्ने देवी बाँस्कोटा, नरनाथ लुइँटेल एवं कम्प्युटर टाइप सेटिङ गर्ने गीता माली पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ।

०५४ चैत

सुशील प्याकुरेल

अध्यक्ष

मुनापाडओ विश्वव्यापी चेप्खाम

१० डिसेम्बरा १९४८ ओ लेन् संयुक्त राष्ट्र संघओ महासभाओ
मिन्छो (निर्णय) इखिप् (नम्बर) २१७ (III)

दाङ्का पारित मुन् चेप्खाइ

पुङ्लेखा (प्रस्तावना)

भारा मुनाचिओ मिन्मा, सानुवा (मर्यादा)
तन्मचा (समान) मुइन्किया डप्ताओ पाडओ
सवासायालुङ् (स्वतन्त्रता) टोक्मा ।

मुनापाडचिओ सानुवा मान्मुदामा, मोचिओ
कोङ्दा खेन् पाक्मा, मुनाचिओ चेप्माओ पाङ् कु ।

मादाङ्का सवासायालुङ् लिमालि माकिया भारा
मुनाचिओ मिन्चोम् (उच्चतम विचार) आ मिन्माखाम्
(उद्देश्य) लिसाओ ।

राकामाल्ला, रफोक्वाओ विरूद्ध हाउसो
मिन्मालम् (उपाय) टोक्टिमिन्किया म्हुमा मुमाङ्
लुक्चिन् (अन्तिम) ओ मिन्लाम् लाप्मालि माकिया
मान्सिन्ओ मुनापाडचि युङ्कुप् (कानूनी) शासना
दाङ्का लेन्मा चाखालिसाकिया ।

लुङ्वा-लुङ्वादा छियाटोङ् (मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध)
पोन्सा खात्मा ।

संयुक्त राष्ट्र संघओ मुनाचिआ मुनाओ पाङ्,

मेछाछा दुवाछाचिओ पाङ् तन्मचा मुसा खात्माकिया
छाप्लापाङ्दा बढ्ढेडे सवासायालुङ् टोक्सा मुनाओ
युङ्खा पोन्सा खात्मा चाखालिसाकिया ।

सदस्य लुङ्बाचिआ संयुक्त राष्ट्र संघाओ
फ्याङ्दा मुनापाङ्चि हाङ्पा टोक्ओ सवासायालुङ्
विश्वदा पोन्सा खात्मा ।

ओको अक्षङ् (प्रतिज्ञा) पूरा मुमा पाङ् मुन्
सवासायालुङ् छाप्लोङ् (बारे) दा गाप्छे (साभा)
मिन्माखाम् चाखालिसाकिया ।

मुसाकियाडे

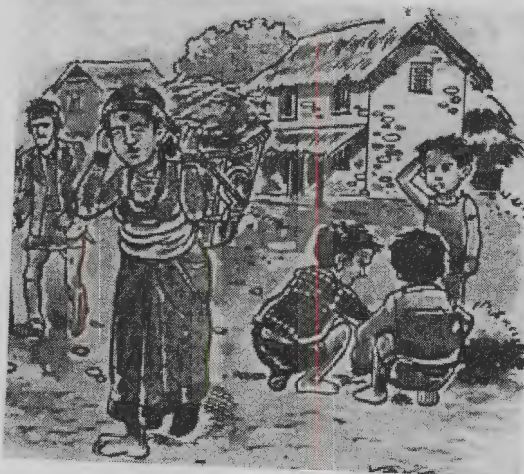
सदस्य लुङ्बाचि किया मोको लुङ्बाओ
हेत्माखा (नियान्त्रण) दा युडाओ प्रादेशिक खण्डओ
मुनाचिदा पाङ् किया सवासायालुङ्चिओ विश्वव्यापी
काङ्टोक्मा (मान्यता) हाङ्पाके, छुम्, ओको
चेप्खाम्आ निलुङ्बाचिदा मुयुसा (निरन्तर) खात्मालि,
मोडाओ मुनाचिआ आन् लाङ्चि बुसि सात्मालि ।
उस्ओ सवासायालुङ् पाङ्चिदा ताया पुम्खिदा मो
तायादाङ्का सायापोक्ने माकिया महासभाआ
मुनापाङ्ओ विश्वव्यापी चेप्खाम् भारा लुङ्बाओ भारा
मुनाचिओ लाम् माकिया चेप्खाम् मु ।

भारा मुना पुक्खिदाडे सवासायालुङ्
लिसिन्का, मुसा कियाडे आन् पाङ्
तन्माचा मुसा उङ्कानिन्दा हुक्छा
हुक्छाओ मिन्छोड (भावना) पोन्सा
स्वात्मालि ।

मुनाओ डालुङ्, युङ्, रिदुम पाङ्दुम्
पुप्स्वान् हाउसो स्वावा भारा युङ्दाडे
मोसाओ खोसाओ मान्लोदा ओ चेप्स्वाम्
छाप्लादा छाप्राओ पाङ्डे सवासायालुङ्
लि। मोडा राजनीतिक, क्षेत्रीय मुन्
निलुङ्बादा मुनाचिओ छाङ् बाराङ्
लिनिन्।

हाङ्पोक्हाङ् (प्रत्येक व्यक्ति) आ आन्
सवासायालुङ याआङ् किया साकोङ्
चुक्माओ छाङ् पाङ् याआङ् ।

साङ्अनिच्छाङ् मुना हुबुप् (नोकर)
लिकिया युङ्मा लिनिन् ।

साङ्आनिछाङ् हाङ्पोक्आ पोकुटुक्मा
(शारिरीक यातना) ओ पुइमिन् किया
साङ्निछाङ् हाङ्पोक्मा मेक्सन् (दण्ड)
छेन्मा लिनिन् ।

साङ्आनिछाङ् हाङ्पोक् युङ्कुप्ओ
मुद्दादा उक् तनमाचाओ पाङ् टोक् ।

युङ्कुप्ओ मुक्दा भाराडे उक् लिसिन्,
मुन्किया साङ्निक्षाड् हाङ्पोक्
युङ्कुप्ओ पाङ्टोक्। ओ चेप्स्वाम्आ
ओक् मान्मुदोलो भारा उक्
लिसिन्किया चुक्मालाम् (संरक्षण)
लाम्स् उक्लिमालि।

दे मिन्दाबान् मोकोडे मुसा/चुसा
साङ्आनिछाङ् लुङबादाङ्का ठिन्मा,
छेक्मा नुनिन् ।

दण्डनीय हुवाद्ओ आरोपा वाडाओ
मुनाआ लेट्माओ निमित्त भाराक्
चाखलिओ सुविधावि पुब्औ खुल्ला
अदालताआ कानुन उइसाका छुवादुङ्
मान्सिन्मा मोको हुवादुङ्माआङ्आ
काङ्को उइसा लि ।

मेक्सन् टोक्ओ ओक्दा एम्सु पाक्टाओ
मुनाचिओ एम्सु मान्टाङ्गेदोङ्लो मोचि
युङ्कुप्ओ मुक्दा हुवादुङ् (अपराधी)
लिनिन् ।

साङ्आनिछाङ् हाङ्पोक्आ छुम्चि
(परिवार) छाप्ताओ मुन् साङ्आनिछाङ्
खाङ्मा, सान्दुका (पढ्नु) नुनिन्,
मुन्तिकाडे युङ्सुपुमालि । मुस्ओ लि लो
युङ्कुप्आ हाङ्पोक्चिओ पाङ्
चुक्मालि ।

हाङ्पोक्हाङ् उक्-उक् लुङ्बाह्युद्दा
सवासाया लुङ्निन् युङ्माओ पाङ् टोक् ।

हाङ्पोक्हाङ् उलुङ्का निलुङ्बा खाडा
युङ्मा दोत् माडो युङ्मा मोसाओ पाङ्
याक् ।

पाक्टाओ एम्सुदाङ्कां फुङ्किया
निलुङ्बादा स्वात्मा हाङ्पोक्चिओ
राजनैतिक पाङ् लि ।

संयुक्त राष्ट्र संघओ मिन्माखाम्
(उद्देश्य), सिद्धान्ताओ बोम् (विपरीत)
ओ ओक्दा मुन् अराजनीतिक एम्सु
पाक्मा टोक्टिमिन् ।

हाङ्पोक्हाङ्आ नागरिकताओ पाङ्
टोक्चि ।

साङ्निआछाङ् हाङ्पोक्आ उ नागरिकता
टोक्, स्वाउनिछाङ् हाङ्पोक् उ
नागरिकता बारूमा लाम्ना मोकोछाङ्
पुमालि ।

लुङ्वाइ, रिदुम पाङ्दुम्, सामाकाम्मु
(विवाह) दा फन्टा-कामेछाचिओ पाङ्
याआङ्। सामाकाम्मु मुमकिया छाङ्
छित्मा उक्निन् युङ्माओ छाङ् टोक्चि।

सामाकाम्मा मुकाबा कामेछा-फान्टा
हुवापोक्आडे यायोक्मा लि।

समाजाओ नुच्चुङ् लाम् उक्छुमडे
किया राज्यदाङ्का चुक्मालिओ पाङ्
याआङ्।

साङ्निआछाङ् निचिनिन् टोङिन्किया
स्वावा युङ्माओ पाङ् याआङ् ।

साङ्निछाङ् हाङ्पोक्ओ स्वावा
डाप्तिमिन् ।

हाङ्पोक्हाङ्चिओ आन् किन्क्षेङ्, रिदुम्
पाङ्दुम्ओ सवासायालुङ् याआङ् रिदुम्
पाङ्दुम्छाङ् बारूमाओ सवासायालुङ्
भाराआ सिन्मालि ।

हाड्पोक्हाड्आ चेप्मा छाप्माओ
सवासायालुड् याआड्, उस्ओ ओक्दा
साड्निछाड् छेक्मा नुनिन्ओ पाड्
याआड् ।

मान्स्वि, म्हुमा मान्मुइ यायोक्मा,
यायोक् मुमाओ पाड् हाड्पोकहाडचिओ
याआड् ।

यायोक्ओ सदस्यलिमा साड्निछाड्
राकामाल्ला चुमा नुनिन् ।

लुड्बाओ शासनादा खाटोक् मुन्
सवासायालुड लाम्दाङ्का छेन्टाओ
मुनाङ्का हाक् लाप्मालियो पाङ्
याआङ् ।

आन् लुड्बाओ सरकारी जागिरादा
वाङ्माओ पाङ् याआङ् ।

भारा मुनाचिओ टोडाओ दुम् दाङ्काडे
सरकारओ शासन सत्ता ।

समाजाओ सदस्यआ हाङ्पोक्हाङ्चिओ
चुक्माओ पाङ् याआङ्किया हाङ्पोक्
हाङ्चिओ सानुबासात्सा, खावा मुमाओ
ताम्लाम्सा उक् लिमालि। उसओ
ओक्दा निलुङ्बाओ छोङ् फायाङ्
दोत्मालियो पाङ् याआङ्।

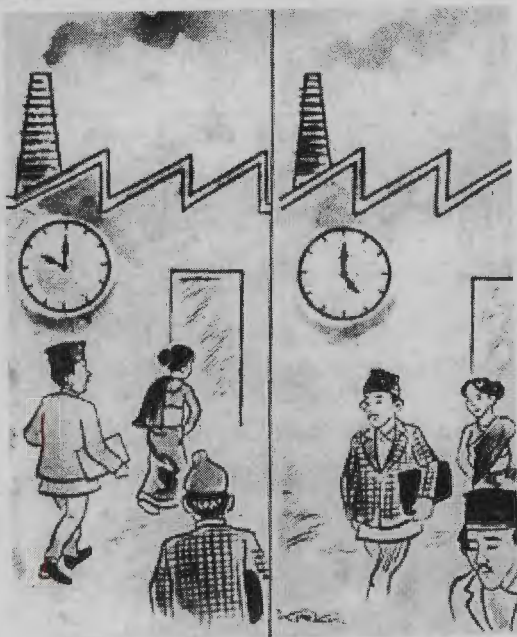

भारा मुनाचिआ ओक्मुमाओ, जागिरा
चमाओ पाङ्चि छाङ् याआङ् ।

भारा हाङपोक्चिआ तन्माचा
मुइन्कियाडे फेक् टोक्माओ पाङ्
याआङ् ।

ओक्मुकाबाचिओ छुम्चिआ
लेन्चामाओ वाङ्, नुलोफेक्,
मुलोयाक्माओ स्वाम् किया सामाजिका
चुक्मा पुमाओ पाङ् याआङ् ।

हाङपोकहाङचिओ चुकमा ट्रेड युनियन
थात्रिनकिया मोडा वाङमाओ पाङ्
याआङ् ।

स्वाङ्नुलो ओक् स्वाङ्नुलो घण्टाह्युद्दा
मुमालि, भाराआ टोक्ओ फेक् मुन्
चेप्दा (विदा) तन्माचाओ पाङ् याआङ् ।

हाङ्पोक्हाङ्आ खोसाओ छुम्ओ
 नुवानुटोक्माओ पाङ् याआङ्, ओ रूङ्दा
 चाया, तित्, खिम्, ओखती मुन्
 चारखालिओ सामाजिका सेवाचिछाङ्
 टाङ्किया टुवाओ, रूनिन्ओ, हाङ्पा
 सुवाओ माचिओ खाउछाङ् परिस्थितिदा
 फायाङ्ओ पाङ् याआङ् ।

माचि पुक्खिदा, छाचि चुप्पाङ्लिखिदा
 साङ्आनिछाङ् फामालि,
 सामाकाम्मुदाङ्का लिसाओ छा मुन्
 मेछाछादाङ्का लिसाओ छा
 छुवापोकओडे नुलो खाङ्माओ पाङ्
 याआङ् ।

हाड्पोकहाड्चिओ ताया टोक्मओ पाड्
याआड, फेक् मान्छेन्डे ताया टोक्मा
लि । ढानिओ ताया भाराओडे
उक्तन्माचादा टोक्मा लि ।

मुनाओ पोक्टाड् (व्यक्तित्व) पोन्सा
खात्मा किया मुनापाड्ओ सवासावालुड्
छेन्लुड् मुमा तायादाड्का रावा (जाति)
रिदुम पाड्दुम् मुन् छुम्चि उक्लिमा
संयुक्त राष्ट्र संघओ ओक्दा फामालि ।

आन् छाचि पुइन्ओ ताया मामा
पापाचिआ छेन्मा टोक्ओ पाड् याआड् ।

हाङ्पोक हाङ्चिआ सवासायालुडाइ
समाजाओ रिदुम् पाङ्दुम्दा गाप्छे लिमा
मुन् बैज्ञानिक प्रगति किया विज्ञानआ
पुवाओ सुविधाचिओ उपभोग मुमाओ
पाङ् याआङ् ।

हाङ्पोक्हाङ्गचिआ छाप्ताओ मिन्छाम्
बैज्ञानिक, साङ्मा (साहित्यिक) मुन्
स्वाङ्नुलो ओक्दाङ्का टोक्टाओ नैतिक
किया भौतिक उपलब्धिचिओ
चुक्माओपाङ् याआङ् ।

ओको चेप्स्वाम्दा छाप्ताओ पाङ् किया
सवासायालुङ् टोक्मा हाङ्पोक्हाङ्चिओ
सामाजिक किया निलुङ्बादा टोक्मा
पाङ्ओ व्यवस्था मझाङ्सा ।

हाङ्पोक्हाङ्चिओ समाजनिन् कर्तव्यचि
याआङ् किया मुस्ओ समाजदा
युङ्किया पोक्टाङ्ओ सवासायालुडाइ
पोन्सा स्वात्मा लि ।

आन् सवासायालुङ् याप्स्विदा
निचिओछाङ् पाङ्ओ सानुवासात्सा
स्वाङ्मा लि । सावास्यालुडाइ, नैतिक्ता,
सार्वजनिक व्यवस्था किया भाराचिओ
नुलोक् टोक्मा युङ्कुपदाङ्का
स्वाङ्मेत्ताओ रूङ्दा युङ्मा लि ।

ओको पाङ्चि संयुक्त राष्ट्र संघओ
सिद्धान्त किया मिन्मास्वाम्ओ ड्रेसि लाम्
लाप्मा नुनिन् ।

स्वाम्नछाड् लुड्बा, छुम्, मुन्
हाड्पोक्चिआ ओको चेप्स्वाम्दा
छाप्ताओ पाड् सवासायालुड्चि भाराआ
काड्माडे लि ।

इन्सेक पुस्तक - ७१/०५४
